

ליקוט

הרדל"א מתלבש בגולגלתא. וז"ש בתיקונים שגולגלתא הוא בינה, בסוד עמר לגולגלתא. וכן הוא

§ שיערי חכמה §

הרדל"א, מ"מ עיקר הכינוי רדל"א שייך בראשו, לפי שהוא הבחינה שלמעלה מאצילות קצא, עכ"פ למדנו שכתר חכמה ובינה דעתיק הם בחי' רדל"א, וענין התפשטות החו"ב בגולגלתא, עליהו קאי. לזה אומר, וז"ת דבינה דרדל"א מתלבש בגולגלתא, כדוגמת ז"ת דבינה דאצילות שמתלבשת בז"א, ובזה נבין איך מציאות ז"א כבר נשרש במתכונתו בתחילת תיקון האצילות, בבחינת סוף מעשה במחשבה תחילה. נמצא, שגולגלתא דא"א נעשה ע"י הבינה שלמעלה ממנו, וז"ש בתיקונים (ריש תיקון י"ט דף ל"ז ע"א) שגולגלתא הוא בינה בסוד עמר לגולגלתא. דכתב שם, וימדו בעמר דא שכינתא עלאה דאיהי עמר לגולגלתא דאיהי גולגלתא דרישא [וכל הענין נתבאר באורך בדברי רבינו בתק"ז (דף קל"ח ע"ג)]. כי לכאורה

§ מקורות וביאורים §

והם למעלה מהב' רישין שבא"א. ואילו בענין הספיקות דעתיק אומר (עיין שם שער עתיק פ"א) שכל פרצוף עתיק נקרא רישא דלא אתיידע מחמת הספיקות שיש בו. אלא דכל ענין הספיקות הוא רק בצד הב"ן שלו, [שהוא בחי' הנוק' דעתיק], כי לא נודע איזו בחינות דב"ן לקח. אבל צד המ"ה שלו [שהוא בחי' הדכר דעתיק] לא נקרא רדל"א, לפי שידוע איזו בחינות דמ"ה לקח. הרי שב' בחינות מצינו בענין הלא אתיידע דעתיק, ובערכין הוא נחלק לשנים. ג"ר וז"ת, ומ"ה וב"ן [דכו"נ]. ובזה ניחא הכל, כי הג"ר דעתיק נקראים רדל"א בערך הז"ת, והוא שייך בין בצד המ"ה ובין בצד הב"ן דהג"ר, שהרי אינו מחמת הספיקות אלא מרוב מעלתו והעלמו, וכמו שביארנו כאן בדברי רבינו. ומאידך, מה שנקרא רדל"א מחמת הספיקות דשם ב"ן שלו, הוא שייך בכל העשר ספירות דב"ן. והוא ענין חיסרון ההשגה והידיעה בצד הנוק' שבו, וכנודע דלא שייך לומר בו זו"ן, פירוש דלא שייך לומר בו בחי' נקבה, דכולו בחי' דכר ומשפיע, והוא ענין הספיקות דעתיק בשם ב"ן דוקא, דהוא חיסרון תפישה בצד הנוק' שלו בעצם מציאותה, ודו"ק.

קצא. הנה מה שעתיק נקרא רישא דלא אתיידע (רדל"א) הוא שייך בב' ענינים. כי בדברי רבינו לעיל נראה שכל עשר ספירות דעתיק נקראים רדל"א, כדמצינו בדבריו שמכנה החג"ת נה"י דעתיק, חג"ת נה"י דרדל"א, הרי שכל פרצוף עתיק נקרא רדל"א. אמנם כאן כתב שרדל"א הוא הג"ר דעתיק. וביאור הדבר כתב רבינו לעיל (דף ו' ע"א) אמצע ד"ה האי מתקלא) שג"ר דרדל"א אינם מתלבשים כלל באצילות, ולכן נקראים דלא אתיידע, דלא שייך בהם בחי' תיקון או זו"ן, אבל הז"ת שלו, אע"פ שאינם מושגים, מ"מ בהתלבשותם בא"א, מאירים בכל הפרצופים, עיי"ש. הרי שלמדנו מדבריו דאע"פ שאין השגה בכל פרצוף עתיק, מ"מ יש חילוק בין הג"ר והז"ת. כי הג"ר שלו אינם מושגים כלל ועיקר, לעומת הז"ת שיש בהם איזו שייכות לאצילות. ובזה ניחא מה שאומר הכא שרדל"א הוא ג"ר דעתיק, לפי שתכלית הבלתי נודע בעתיק הוא הג"ר שלו. ובאמת אף בדברי האר"י מצינו ב' בחינות בדבר. כי בסוגית הג' רישין אתגלפן שבא"ז ביאר האר"י (עיין ע"ח שער א"א פ"ג) שג"ר דעתיק נקראים רדל"א,

ליקוט

בו"א, שבינה נעשית לו כתר. וכן בא"א, שג' רישין שלו הן כח"ב שלו, וגולגלתא כתר שלו הוא מבינה דע"י, והוא ז"ת דידה. והוא סוד הדעת, שאמרו אם אין בינה אין דעת. והוא סוד השביעית בכ"מ, סוד השבת והיכל ק"ק וערבות. וכן בכל מקום שנמנית בינה עם ו"ק.

שערי חכמה

יש לתמוה, איזו שייכות מיוחדת יש בין הגולגלתא לבינה שמכך מבואר בתיקונים שכתר ובינה היינו הך. אולם ע"פ משנ"ת כאן אתי שפיר, כי תמיד הגולגלת של התחתון נעשה ע"י התפשטות הבינה שמעליו. וכן הוא בז"א שבינה נעשית לו כתר, וכפי שביאר רבינו לעיל בסמוך שחצי התחתון דת"ת דבינה נעשה כתר לז"א, כמובא שם מע"ח שהיא עומדת מעליו וכותרת את ראשו קצב. וכן בא"א, שג' רישין שלו הן כח"ב שלו וגולגלתא הוא הכתר שלו, והוא נעשה מבינה דע"י, והוא ע"י התפשטות הז"ת דידה. ומבאר מהו ענין הז"ת דבינה, ואומר שהוא סוד הדעת. וכידוע מדעת דז"א המלוכש ביסוד דאימא דשורשו מז"ת דבינה [לאפוקי ג"ר שלה], והוא הדעת המתפשט בז"ת דז"א כדוגמת שורשו. וזה מה שאמרו אם אין בינה אין דעת. כי לפי האמת יסוד דבינה ודעת היינו הך, אלא שבפרטות הם נחלקים לכלי היסוד דבינה ומוח הדעת דז"א, אבל בכללות הם בחינה אחת, מוח הדעת ביסוד דאימא. והתפשטות ז"ת דבינה הוא סוד השביעית בכ"מ. וכמו בז"א שבתחילה הוא ו"ק ובהתפשטות הבינה [בחי' הדעת המתפשט] נעשה לשבע, כך הוא בכל מקום שע"י כניסת הבינה נעשה שבע, וכמשנ"ת לעיל. והוא סוד השבת. כי יש ששת ימי המעשה, והיום השביעי הוא התלכשות הבינה בהם, שהיא הבחי' השביעית הכוללת את כל הששה ימים. ולכן פעמים שבת נקראת מלכות ופעמים בינה, לפי שהשבת היא כללות כל הו' ימים, ומצינו בזה ב' בחינות, בחי' המלכות ובחי' הבינה, כי המלכות היא בחי' הכללות דסוף, ובינה היא הכללות דשורש, ודו"ק. וכן מצינו בהיכל קדש קדשים, לפי שהיכל ק"ק הוא נגד בינה, ובהצטרפותה להו' היכלות היא נעשית אליהם שביעית. והוא סוד הרקיע השביעי שנקרא ערבות. דמבואר בגמ' חגיגה (י"ב ע"ב) דשבעה רקיעים הן, ואלו הן וילון רקיע וכו', והשביעי הוא ערבות, וכתב בע"ח שער כללות אבי"ע פרק א' (דף צ"ד

מקורות וביאורים

קצב. אלא דיש להעיר דמה שנוקט רבינו כאן שגולגלתא דא"א נעשה מז"ת דבינה דעתיק, שהוא היסוד שלה, וכן הוא בז"א, דבינה נעשית לו כתר, הוא אופן אחר ממה שביאר בתחילה שהוא נעשה מחצי תחתון דת"ת שלה, והוא מה שנודע מע"ח כמו שכתבנו שם. ואדרבה, לכאורה לא מצינו שיסוד דבינה נעשית גולגלתא לז"א. אמנם כבר נתבאר אצלנו במק"א שפעמים מבאר רבינו בליקוט באופן אחר, וא"כ לא קשיא מה שמבאר כאן בשונה ממש"כ בתחילה. ובביאור דבריו אפשר לומר דקאי בערך אחר, והוא בעצם בנין התחתון הנעשה ע"י העליון. דכתב רבינו לקמן בסמוך שעיקר התפשטות בינה דעתיק הוא עד פה דא"א. באופן שעיקר גילוי התפשטות הבינה הוא בראש, ולזה אומר כאן שיסוד דבינה שהוא עיקר התפשטותה, נעשה גולגלתא דא"א, והוא בערך הבנין הכולל דא"א הנעשה ע"י כניסת הבינה, דו"ק.

ליקוט

וידוע שהדעת הוא בוצינא דקרדינותא וגנוז במעוי דאמא, שמעוי בדעת נתקן כמ"ש בפרשה משפטים דף קכ"ג, והוא ז"ת דידה כנ"ל. וכאן בגלגלתא דא"א הוא ראשית בוצינא דקרדינותא במלא דבדולחא, שנא' (ישעי' כ"ו) טל אורות מליך וברד' הטל לילה, סוד הגבורות, שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה. ומן ז"ת דחכמה דרדל"א שם יש יריעה חדא, אור שנברא

§ שערי חכמה 3

ע"א), שכמו שי"ס דבריאה נעשו בסוד היכלות, כי היכל הראשון העליון הנקרא קדש קדשים כולל ג"ר, כן הוא בעשיה שהם ז' רקיעים והרקיע העליון הנקרא ערבות כולל ג"ר. וכן בכל מקום שנמנית בינה עם ו"ק, תמיד היא נעשית שביעית אליהם. ולזה אומר, שסוד התפשטות ז"ת דבינה הוא סוד השביעית בכל מקום, כי ענין השביעי זה אינו עוד בחינה כדוגמת הששה הראשונים, אלא הוא נעשה אל הששה בחינת נשמה, באופן שמתפשט ונכלל בכולם, אלא שבעולמות התחתונים הוא ניכר כדבר העומד לעצמו כשבת והיכל וכו', אבל לפי האמת אינו אלא כללות. ומעין זה נתבאר לעיל בענין הז' מלכים, שלמעשה הם ו' מלכים מחסד עד יסוד [נגד השיתא אלפי שנין], ומלך הדעת שהוא השביעי אינו מלך כדוגמתם, אלא הוא כללות שלהם, וכפי שהבאנו שם מהלשם. והוא סוד השביעי המתגלה בהשיתא אלפי שנין שניכר לעצמו בששת ימי בראשית [וכמבואר כ"ז לעיל באורך], כמו שבעולם התוהו ניכר כמלך עצמי שמלך ומת, והבן.

עתה ממשיך לבאר איך הוא השרשת ז"א ברישא דא"א, כי ידוע שז"א נתקן במעוי דאימא, בבחי' הדעת ובוצד"ק הגנוז בה, וממילא לפי"ז נבין שכך הוא בשורש, ברישא דא"א ששם שורש הבוצד"ק. לזה אומר, וידוע שהדעת הוא בוצינא דקרדינותא וגנוז במעוי דאמא. פירוש, הז"א שהוא בחי' דעת הכולל חו"ג, הוא בוצינא דקרדינותא, לפי שבו מתחיל גילוי הדין והצמצום, והוא גנוז במעוי אימא בסוד העיבור, וכנודע שבעיבור מקבל הוולד צורה, שהוא ענין המדה והגבול, בחי' בוצד"ק. ונתבאר לעיל באורך שמעוי בדעת נתקן, כמ"ש בפרשת משפטים דף קכ"ג ע"א, והוא ז"ת דידה כנ"ל. כי ז"ת שלה היינו הדעת ביסוד שלה, והוא עיקר פרצוף ז"א שנתקן במעיה. וכן כאן בגלגלתא דא"א הוא ראשית בוצינא דקרדינותא, שהרי נתבאר כי בינה הוא ראשית מציאות הגבול, שהוא ענין הבוצד"ק, וא"כ כך הוא בשורשי הדברים, כי בינה דעתיק שהיא הגילוי הראשון הדק ביותר ששייך בבחי' הבוצד"ק, מכיון שהיא מתלבשת בגלגלתא דא"א, ממילא נבין למה הוא ראשית הבוצד"ק. ואמר ראשית דייקא, כי אין בחי' הדין מתגלה כאן אלא בדקות היותר גדולה, לזה אומר שהוא רק ראשית הבוצד"ק, ובהמשך התפשטותו באצילות הוא מתגלה. והבוצינא דקרדינותא שבגלגלתא הוא בסוד טלא דבדולחא, שבו נא' (ישעי' כ"ו) טל אורות מליך. [ונתבאר לעיל איך הטל מורה על בחי' הדין בדקות גדולה, והוא סוד וימדו בעמר שנאמר בן, שגוונו היה עין הבדולח]. ומוכיח שענין הטל שייך בגבורה ודין, לפי שכתוב וברדת הטל לילה, הרי שזמן ירידת הטל הוא דוקא בלילה, והוא סוד הגבורות כנודע, שילילה הוא בנוק' ובגבורות, ונתבאר לעיל. וכן כתוב שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה. ופירוש הפסוק מבואר לקמן, אבל הנוגע לעניננו הוא מה שייחס הטל ללילה,

והוא אשר נתבאר שהטל מרמו על שורש הדין והגבורות, וענינו נתבאר לעיל באורך קצת.

הנה, עד השתא נתבאר איך הוא התלבשות יסוד דבינה בגולגלתא. עתה הולך רבינו ומבאר את ענין התפשטות החכמה דעתיק. שהרי נתבאר לעיל כי סדר התפשטות העליון בתחתון הוא תמיד באופן שז"ת דחכמה ודבינה מתפשטים בו בסוד הדעת, וה"ה בא"א, שהתלבשות שניהם ברישא שלו יוצרים השורש להחוי"ב. לזה אומר, ומן ז"ת דחכמה דרדל"א שם יש יריעה חדא, אור שנברא ביום א'. כי נתבאר בזוהר הנ"ל (ח"ב דף ס"ח ע"ב) דיש ה' יריעות, ובתוכם יש יריעה אחת. ובביאור הענין כתב רבינו ביהל אור פרשת נח (דף כ"ד ע"ד), שטיפת חסדים הוא י', טיפה אחת, חכמה, וטיפת גבורות הוא נ' שערי בינה, ה' גבורות, שהם ה' גוונים שעל ידם מקבל האור הפשוט המאיר דרכם את חילוקי הגוונים שבו. וכמשל השמש, שמחד הוא אור אחד פשוט, ומאידך כשמתראה על חמש גוונים, הרי שבכל אחד מהם מראה השמש אור אחר. וא"כ אע"פ שגם בחסדים אנו אומרים שיש ה' חסדים, לפי האמת הם אור אחד פשוט, אלא שבזורחם על הה"ג, נעשים ה' מיני אורות לפי הגוונים, וא"כ אף שבעצמה אין חילוק, בכל אופן ע"י הארתה בהגוונים נראים בה חילוקי האורות. הרי שנתבאר כי האור הפשוט הוא אחד, נקודה אחת, אות י', חכמה, טיפת חסדים. ואילו הגוונים מחולקים לחמש, נ' ש"ב, נגד ספירת הבינה, ה' גבורות, עכ"ד. וכמהשך לביאור הענין כתב שם (ביהל אור) פרשת יתרו (דף ה' ע"ג), שהחסדים הם כמו הנשמה, והגבורות הם כמו אברי הגוף. ולפיכך מתחלק אור

מקורות וביאורים

שייחסו הטלא דבדלוחא לגולגלתא דא"א. ואף כי כבר ביארנו את הענין לעיל, נשוב עליו בקצרה, כי תחילה רבינו מבאר מהו ראשית התיקון ואומר שהוא ברישא דא"א [עד דרישא דכיסופא, סתרא גו סתרא], ולאחמ"כ אומר שכל מציאות התיקון הוא דוקא בגילוי האור העליון, והוא נעשה רק ע"י כח המידה והגבול שמתחדש בו, בסוד גילוי המתקלא [ולכן עתיק לא נחשב כחלק מן התיקון, כי לא שייך בו לא זו"ן ולא תיקון]. וא"כ מכיון שרישא דא"א שהוא ראש וראשית לכל בחינה באצילות והוא ראשית התיקון, מוכרח שיהיה בו איזה בחי' של הסתר וצמצום, והוא ענין הבוצד"ק דכאן. ודו"ק היטב, כי הוא עומק ענין התלבשות בינה דעתיק שם, ודינין מתערין מינה, ולכן שם שורש הגבורות והטלא, והוא מש"כ רבינו לקמן.

קצת. ובוזה למדנו דבר גדול [והוא נעלם בדר"כ, דכבוד אלקים וכו' ונזכר אף בדברי רבינו בסמוך], דשורש הדין הוא בגולגלתא דא"א. וזמש"כ רבינו בתיק"ז (דף ל"ז ע"ב) דוימדו בעמר, ר"ל מדה דגלגלת בבוצינא דקרדינותא. ואכן בכתבי האר"י בדרך כלל מייחס את שורש הדין לחכמה דא"א מחמת התלבשות גבורה דעתיק, כמבואר בע"ח שער א"א פ"ו (דף ס"ג ע"ד), וכמו שהביא שם מהמנחת יהודה ע"פ הזוהר דחמר טב על דורדייא שהביא רבינו לעיל, אבל בגולגלתא דא"א, לכאורה לא שמענו שבו שורש הדין. אכן לפי המתבאר כאן [ובפרט לפי סגנון רבינו בכל פירושו לספד"צ שראשית התיקון הוא בא"א], הרי שמצינו רמז למציאות של דין וגבורות בסוד הבוצד"ק בגולגלתא דא"א, והוא מבואר להדיא בכל לשונות הזוהר

במ"ש בפרשה
א דקרדינותא
ודות, שראשי
אור שנברא

נקרא קדש
גבורות כולל
ליהם. ולזה
עין השביעי
שה בחינת
ליכר כדבר
זה נתבאר
תא אלפי
להם, וכפי
בר לעצמו
כר כמלך

א נתקן
בשורש,
קרדינותא
דינותא,
וכנודע
גר לעיל
ת דידה
במעיה.
הה הוא
ים, כי
שהיא
ראשית
שהוא
ינותא
תבאר
ונאמר
זכותב
נודע,
רפיסי
לילה.